

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Historický ústav

Posudek oponenta diplomové práce

Jméno autora/ky	Bc. Andrea Novotná
Název práce	Třetí odboj ve výuce dějepisu pro střední školy
Studijní obor	Učitelství pro 2. stupeň základní školy – dějepis a základy společenských věd
Vedoucí práce (jméno a příjmení s tituly, pracoviště)	Mgr. Irena Kapustová
Oponent práce (jméno a příjmení s tituly, pracoviště)	Mgr. Milan Hes, Ph.D.
Konzultant práce (jméno a příjmení s tituly, pracoviště)	-
Rok obhajoby	2020

Rozsah práce (počet stran vlastního textu + přílohy zvlášť): 112 + 20

Obrazová příloha	Ano (soubor pracovních listů pro žáky SŠ)	Tabulky a grafy	Ano (sledování vybraných pojmů v analyzovaných učebnicích dějepisu)	Další přílohy	Ano (taxonomie učebních cílů, metodické lity učitelské)

Použitá literatura: 99

(prameny: 7 /Archiv

bezpečnostních složek /+

dobový tisk)

Učebnice k analýze: 3

Vyjádření k množství využitých zdrojů: Autorka práce využila velké množství literatury. Práce se opírá také o dostatečné množství dobového tisku.

Hodnocení cíle/ů práce

(charakteristika cíle, způsob jeho stanovení, užitečnost cíle, slovně)

Diplomová práce „Třetí odboj ve výuce dějepisu pro střední školy“ se skládá z teoretické a praktické části. Součástí diplomové je také příloha, v které se nacházejí převážně metodické materiály pro výuku sledovaného tématu. Autorka Bc. Andrea Novotná si dala za cíl zmapovat v českém školním dějepisu stále poměrně opomíjenou tematiku. Je velmi sympatické, že pro práci z oborové didaktiky dějepisu zvolila skutečně přínosný mezipředmětový přístup. Vyšla z vymezení pojmu „odboj“, seznámila se s pojetím prvního,

druhého i třetího odboje. Autorka (s odkazem na práci historika Jaroslava Pažouta) přiznává, že pro sledování třetího (protikomunistického) odboje není zejména pro léta 1968 až 1989 vhodný termín „odboj“. V práci se tak objevuje i pojem „odpor“. V teoretické části Bc. Andrea Novotná připomíná události celostátního významu (vystoupení Sokolů v roce 1948, pohřeb Edvarda Beneše ve stejném roce, protesty proti měnové reformě apod.), zmíněno je působení vybraných odbojových skupin (včetně akcí bratří Mašínů), analyzovány jsou dobové letákové akce, fungování zahraničního odboje, představeno je také vysílání RFE. Po období padesátých let autorka přechází k událostem mezi léty 1968 až 1989. Ve sledování protikomunistického odboje (odporu) nevynechává veřejná vystoupení (protesty), individuální akty odporu (Jan Palach, Jan Zajíc, Evžen Plocek), fenomén undergroundu, kulturní význam samizdatové literatury, aktivity Charty 77 (VONS aj.), aby teoretickou část završila sledováním listopadových událostí roku 1989.

V teoretické části diplomové práce je nejprve představen pojem učebnice. Autorka postupně představila jednotlivé funkce, které toto edukační médium má. Stranou pozornosti nezůstal ani popis modelové struktury učební pomůcky a představení možností analýzy dějepisných učebnic. Autorka diplomové práce Bc. Andrea Novotná se v praktické části textu rozhodla sledovat vybrané pojmy, které přímo souvisejí s protikomunistickým odbojem (odporem) ve třech konkrétních učebnicích pro střední školy. Konkrétně se jednalo o učební pomůcky (Čornej a kol. 2016, Čurda a kol. 2014 a Kuklík a kol. 2005). Autorka zjišťovala, zda jsou vybrané (autorkou v teoretické části diplomové práce zdůrazněné) pojmy v učebnicích uvedeny. Bc. Andrea Novotná si kladla otázku, v jakém historickém a didaktickém kontextu jsou tyto pojmy zařazeny, jak je s nimi metodicky v učebním materiálu zacházeno.

V závěrečném oddílu diplomové práce se autorka nejprve rozhodla představit pojem „pracovní list“. Po teoretickém vymezení předložila pestrou a velmi obsáhlou nabídku vlastních pracovních (i metodických) listů pro výuku sledovaného tématu v podmínkách střední školy.

Hodnocení obsahové stránky práce

<i>Užití zásadní odborné literatury a zdrojů</i>	ano	s výhradami	Ne
<i>Přiměřená odborná terminologie práce</i>	ano	s výhradami	Ne
<i>Vhodně zvolená metoda</i>	ano	s výhradami	Ne
<i>Splnění deklarovaného cíle/cílů práce</i>	ano	s výhradami	Ne

Hodnocení formálních kritérií práce

<i>Stylistická úroveň práce</i>	dobrá	s výhradami	špatná
<i>Pravopis a gramatika</i>	dobré	s výhradami	špatné
<i>Vhodná grafická úprava stránkování a textu</i>	dobrá	s výhradami	špatná
<i>Zpracování příloh</i>	dobré	s výhradami	špatné

Zásadní připomínky k obsahové úrovni práce

Připomínky lze ještě zařadit mezi „méně závažné připomínky“.

Méně závažné připomínky

Posuzovaná diplomová práce nese název „Třetí odboj ve výuce dějepisu pro střední školy“. Autorka samozřejmě ví o tom, že termín „třetí odboj“ je pro protikomunistický odpor po roce 1968 jako pojem minimálně problematický. Osobně bych tedy zvažil jiný název diplomové práce. Například pro část práce, která je věnována undergroundové hudbě, je zařazení tohoto jevu pod název práce s termínem „odboj“, již problematické velmi. Rovněž veřejná vystoupení v letech 1968/1969 a 1988/1989 jsou z hlediska vzniku, průběhu i reakce státní moci velmi vzdálena od pojmu „odboj“. V anotaci diplomové práce autorka uvádí, že práce se zabývá „historickými záznamy k danému tématu v denním tisku a publikacích vydaných v Československu v letech 1948-1989.“ Nutno konstatovat, že ve výsledném tvaru diplomové práce není (v teoretické části textu) tento vytčený cíl nijak převažující. Prameny (dobový tisk, archivní materiály) jsou využity spíše jako doplňující materiál k hutnému představení vývoje a projevů protikomunistického odboje (odporu). Hlubší analýza „historických záznamů k danému tématu v denním tisku a publikacích“ je spíše okrajovou záležitostí. Odborná literatura, která by se věnovala „jazyku komunistické moci“ v médiích, propagandě apod. není bohužel v seznamu literatury uvedena. Seznámila se autorka diplomové práce blíže s touto tematikou?

V diplomové práci se nachází hned několik míst, které by zasloužily bližší vysvětlení:

s. 31: „Na budovu zaútočili demonstrující z důvodu, že je z dílny společnosti Státní bezpečnost provokovala“. Zde jde pravděpodobně o nadbytečná slova a více stylistický problém.

s. 35: Pravděpodobně při výčtu undergroundových hudebních skupin došlo k omylu.

Miroslav „Skalák“ Skalický založil v sedmdesátých letech hudební formaci The Hever And Vazelína Band. V diplomové práci figurují jako dvě tělesa. (Pozn: Hudebních skupin s názvem „Hever“ skutečně existovalo hned několik – středočeská zábavová (rocková) skupina založená v Kolíně v roce 1982, stejnojmenná skupina založená v roce 1984 v Teplicích).

Na stejné str. 35 si jen dovoluji ve věci skloňování upozornit, že významný představitel české alternativní scény se jmenuje Mikoláš Chadima. Tedy správný tvar: podle Chadimy.

Podstatnější je však to, že jeho (dnes již dvojdílné) knižně vydané vzpomínky nebyly autorkou využity více. Na str. 35 autorka s odkazem na Mikoláše Chadimu uvádí, že „existovalo mnoho malých a okrajových skupin, a zasáhnout proti všem najednou nebylo možné.“ Právě pohled na alternativní scénu (její srovnání s fenoménem undergroundu) by autorce lépe pomohl projasnit vztah mezi režimem a dobovou hudbou. Takto jde o velmi obecné tvrzení. Chadima v předmluvě prvního dílu konkrétní interpretační přístup k hudebníkům a hudebním skupinám nabídl. V této souvislosti je také škoda, že autorka nevyužila pro sepsání diplomové práce Švehlovu knihu „Magor a jeho doba“ a rovněž text I. M. Jirouse s názvem „Pravdivý příběh Plastic People“.

Od s. 35: V případě samizdatu (a vlastně i ohledně vysvětlení vzniku pojmu underground) by diplomové práci prospělo, pokud by literární aktivity Egona Bondyho z konce čtyřicátých a začátku padesátých let byly uvedeny v náležitém kontextu. Na s. 36 je zmíněno „pouze“ opisování děl Egona Bondyho v šedesátých letech.

Poznámka k pojmové analýze učebnic dějepisu: Nemyslím si, že je nezbytně nutné, aby v posuzovaných učebnicích dějepisu byly uvedeny názvy všech autorkou zmiňovaných odbojových skupin, nepovažuji za smysluplné, aby se v již tak faktograficky hutných učebních pomůckách objevil název hudebního projektu baskytaristy Mejly Hlavy a básníka Pavla Zajíčka apod. Osobně bych si raději kladl otázku, jaké vzdělávací cíle (vzhledem k tematice protikomunistického odporu) jsou v edukačních materiálech rozvíjeny.

Poznámky k pracovním listům:

Pro potřeby analýzy (písemných) školních historických pramenů bych rozhodně rozšířil katalog otázek, které jsou u dokumentů v pracovních listech žákům k dispozici. Přece jen se jedná o pracovní materiály pro středoškoláky. Současná didaktika dějepisu (Robert Stradling, Viliam Kratochvíl aj.) tyto katalogy otázek běžně doporučuje. Stejně tak bych doporučil prohloubit katalogy otázek k analýze školních obrazových pramenů. Zde se jedná hlavně o fotografie. Základní inspiraci pro didaktiku dějepisu poskytuje například analýza obrazu od E. Panofského. Poslední poznámka k pracovním listům je spíše detailní. Na straně 86 je do pracovního listu zařazena fotografie The Plastic People of the Universe. Vzhledem k tématu diplomové práce se však jedná o krajně nevhodný až zavádějící výběr fotografie. Jde totiž o záběr z období (první fáze) skupiny, kdy „Plastici“ měli oficiálního zřizovatele, profesionální smlouvu, agenturou dodanou aparaturu, hráli jen minimum písní s českými texty apod. Fotografie tedy nekoresponduje s „protikomunistickým“ zaměřením skupiny v dobách skalního undergroundu.

Otázky k obhajobě práce

- 1) Jak by autorka definovala pojem underground? Proč se autorka diplomové práce rozhodla tento fenomén zařadit mezi „odbojové činy“ před rokem 1989?
- 2) Lze podle autorky diplomové práce v odkazu historie, osobností, činů i myšlenek Charty 77 najít pro středoškolskou výuku dějepisu nějakou smysluplnou vzdělávací inspiraci? O jaké didaktické aspekty by se mohlo jednat?
- 3) Vyjděte z konkrétních pracovních listů v diplomové práci. Na jednom vybraném příkladu vysvětlíte, jak žák v dané tematice rozvíjí tři klíčové kompetence.

Stručné slovní hodnocení

Diplomová práce je vystavěna na značném množství odborné literatury. Ocenit se dá práce s archivními prameny i dobovým tiskem. Autorka dokázala propojit rovinu historickou, didaktickou i metodickou. Praktickým výstupem práce jsou funkční pracovní i metodické listy. Práce vyhovuje nárokům na diplomovou práci.

Hodnocení: B

29. 7. 2020, Horný Hričov

.....
datum a místo

Mgr. Milan Hes, Ph.D.

.....
podpis autora posudku